

Ta etikken med inn i mediene

Tove Kjersti Kjølseth

Avtalespesialist Helse Øst og undervisningsleder ved Institutt for Psykoterapi

Psykologer bør absolutt delta i debatten omkring psykisk helsevern, men har samtidig et spesielt ansvar for å bringe nyansert faglig refleksjon inn i debatten. Psykologenes egne fagetiske retningslinjer må ligge til grunn.

Debatten om psykisk helsevern engasjerer mange, både pasienter, pårørende, fagfolk og mennesker i sin alminnelighet. Interessen for fagfeltet kan henge sammen med økt forekomst av psykiske lidelser i befolkningen, bedret informasjon og åpenhet og fokus på pasientrettigheter og brukermedvirkning. Opptrappingsplanen, som signaliserer politikernes satsning på psykisk helsevern, har også medført et betydelig engasjement og store forventninger.

Med forventninger følger også skuffelse, og det er dette som preger mediebildet. Presseopplagene er hovedsakelig sensasjonspregete reportasjer om hvor galt det kan gå hvis man ikke får hjelp. Debatten er preget av en overdreven kritisk, til dels også fiendtlig, holdning. Psykisk helsevern hetses og hånes for sin utilstrekkelighet, for manglende kompetanse, inhumane holdninger, maktbruk og arroganse. Mye av dette er berettiget, og det er viktig både for journalister og fagfolk å ha et kritisk blikk på fagfeltet.

Psykologene har et spesielt ansvar for å bringe nyansert faglig refleksjon inn i debatten. Vi har kunnskap om de sammensatte faktorer som kan ligge til grunn for psykiske lidelser, om ulike behandlingstilbud og terapiformer og ikke minst om menneskers måter å reagere på når de er i krise, eller når forventninger ikke innfris. De fleste mediebidrag fra psykologer er da også faglig sett nyanserte og redelige innslag. Dessverre finnes det fortsatt psykologer som kjører ut sine tendensiøse holdninger, med unyansert fremstilling av tvangsbruk uriktig informasjon omkring biologisk behandling og manglende kunnskap om ulike behandlingsalternativer. Vi ser dessverre også eksempler på grov uthenging av kolleger og samarbeidspartnere.

Slike innslag nærer selvfølgelig opp under journalistenes sensasjonsfokuserede og samfunnskritiske agenda. Det mest betenkelige er imidlertid at de strider imot pasientrettighetsloven. Ivaretagelse av pasienters og pårørendes rettigheter forutsetter saklig og veldokumentert informasjon med samtidig formidling av fagets mangesidighet.

Det kan synes viktig å minne om at våre fagetiske retningslinjer skal ligge til grunn for hele vår yrkesutøvelse, også når vi uttaler oss i media. Hovedprinsippene i våre etiske retningslinjer, vedtatt på Landsmøtet i 1998, er respekt, toleranse, kompetanse, ansvar og integritet.

Respekt innebærer først og fremst hensyn til pasienters og pårørendes situasjon og rettigheter, men også til fagets kompleksitet og kollegers yrkesutøvelse selv om denne kan divergere med egne preferanser.

Toleranse innebærer hensyn til og forståelse for pasienters og pårørendes ulike personlighetsmessige utforming og reaksjonsmønstre, dertil forståelse av fagets begrensninger og egen og kollegers uunngåelige tilkortkomning til tider. I tillegg, som nevnt over, respekt for fagets kompleksitet og divergens.

Kompetanse er for en stor del relatert til den nylig vedtatte prinsipperklæringen om evidensbasert psykologisk praksis. Psykologforeningen opererer med et utvidet evidensbegrep. Dette innebærer en integrert forståelse av resultater fra forskning innenfor ulike forskningstradisjoner, klinisk ekspertise og erfaring samt pasienters egenskaper, bakgrunn og ønskemål. Hensikten med dette

utvidete evidensbegrepet er nettopp å ivareta fagets kompleksitet og å unngå snever forståelse eller formidling.

Ansvar innebærer bevissthet omkring konsekvensene av vår yrkesutøvelse. Dette er et svært viktig punkt når vi som fagpersoner uttaler oss i media, overfor hele befolkningen. Det kan være lett å miste ansvarsperspektivet når vi ikke står direkte overfor pasienten. Uheldig, unyansert eller uriktig formidling kan få fatale konsekvenser.

Integritet må forstås som summen av de nevnte prinsipper og bør være vår overordnede ledetråd i yrkesutøvelsen. Unyanserte, udokumenterte, respektløse og intolerante innslag i mediene vitner om dårlig faglig og personlig integritet.

Jeg oppfordrer på det sterkeste til deltakelse psykologer til å delta i debatten om psykisk helsevern og forbedring av tilbudet til pasienter og pårørende. Ensidig kritikk vitner imidlertid om manglende kompetanse i et komplekst fagfelt samt om manglende respekt og ærbødighet for fagets motsetninger. Slike innslag er lite konstruktive. La oss bli ferdige med den slags polarisering!